

A Korona különös része

Az elmúlt tíz évben a szakkönyvek, ezen belül az egyetemi tankönyvek választéka rendkívüli módon megnövekedett. Különösen igaz ez a jogászképzésben használatos kiadványokra. A különböző jogi károk oktatói általában saját maguk gondoskodnak a szükséges tankönyvek és tansegédletek megírásáról, összeállításáról, így az esetek többségében egy-egy témakörben többféle kiadvány is kapható. A büntetőjog általános és különös része esetében is ez a helyzet.

Az olvasót kissé késve tájékoztatva, megnyugtatta vagy netán lehűtve: a címben szereplő „Korona” szó nem nemzeti ereklyénkre, hanem a Korona Könyvkiadóra utal. Jelen könyvismertetés *A magyar büntetőjog különös része* című, a Korona Kiadónál 1999-ben megjelent tankönyvet választotta tárgyául. A kötetet Nagy Ferenc szerkesztette, a szerzők – Horváth Tibor, Kereszty Béla, Maráz Vilmosné, Vida Mihály és maga a szerkesztő – a szegedi egyetem oktatói gárdájából kerültek ki. A könyv egyrészt az 1993-ban megjelent jegyzet – Fejezetek a büntetőjog különös része köréből – továbbfejlesztett változatának, másrészt az általános rész folytatásának tekinthető. (A magyar büntetőjog általános részét 1998-ban jelentette meg a Korona Kiadó. A kiadványt a Börtönügyi Szemle 1998. 3. száma ismertette.)

Visszatérve az első bekezdés gondolatmenetéhez: mondhatni, természetes, hogy e – Nagy Ferenc-féle – különös rész kiadása nem jelenti a téma egyedüli kínálatát a hazai tankönyvpiacra. A miskolci egyetem oktatói is megjelentettek egy háromkötetes jegyzetet a közelmúltban, illetve a legutóbbi különös részi tankönyvet Földvári József szerkesztésében a pécsi egyetem oktatói tették közzé a Rejtjel Kiadónál.

A büntető jogtudomány általánosan elfogadott tétele, hogy e tudományágnak két alapvető kérdést kell tisztáznia: milyen bűncselekményeket kívánatos, illetve szükséges bűncselekményként értékelni, illetve hogyan reagáljon ezekre a cselekményekre az államhatalom. A bűncselekmények megvalósulásának speciális feltételeit a büntető törvénykönyvek különös része tárgyalja. A speciális feltételeken kívül vannak azonban olyanok is, amelyek minden bűncselekménynél közősek. Ezért nem lehet a különös részbeli ismereteket elsajátítani a Btk. általános részének ismerete nélkül. E két ismeretrendszer csak együtt nyújtja a bűncselekményekre vonatkozó alapvető tudást.

A büntetőjog különös része – a szerkesztő tömör meghatározása szerint – a tényállástan konkrét kialakítása. „A cselekmény jogellenessége (társadalomra veszélyessége) és bűnössége absztraktabb és általánosabb jellegű, mint a gyakran változó törvé-

nyi tényállások” – írja Nagy Ferenc. A tényállás megalkotásánál a törvényhozó meg lehetősön önállóságot élvez. E területen nemcsak a törvényhozó (az államot képviselő országgyűlés) és az alkotmány értékrendje a mérvadó, hanem a kriminálpolitikai célkitűzések, illetve a célszerűség és a praktikum szempontjai.

A könyv előszava viszonylag hosszan tárgyalja a törvényi tényállás alkotórészeinek kérdését. Nagy Ferenc – a hagyományos jogi felfogástól eltérően – a jogi tárgyat nem tekinti tényállási elemnek, így azoknak három csoportját különbözteti meg: az objektív tényállási elemeket, a tettességhez szükséges ismérveket és a szubjektív tényállási elemeket.

Ugyancsak az előszó több, a bűncselekmények gyakoriságára vonatkozó adatot szolgált. A vagyon elleni bűncselekmények hagyományosan az összes bűncselekmény 75-80 százalékát teszik ki. A második legmagasabb részarányt – folyamatos emelkedéssel – a közrend elleni bűncselekmények foglalják el, 1997-ben az összбүнözés 13 százalékát tették ki. A harmadik és negyedik legnagyobb részarányt képviselő közlekedési, illetve a személy elleni bűncselekmények aránya 5 százalék alatt van.

A fentiekhez képest sokkal aggasztóbb, hogy az ismertté vált közvadás bűncselekmények száma erősen megemelkedett a kilencvenes években. A бүнözés folyamatos növekedésével párhuzamosan a büntető törvénykönyv folyamatos változásokon ment keresztül az elmúlt húsz évben. Az 1978. évi Btk.-hoz több büntető novella is kapcsolódott, pl. az 1993. évi XVII. törvény. Az elmúlt években pedig a Btk. szigorodásának lehettünk tanúi. (Ld. az 1997. évi LXXIII. és az 1998. évi XXII. törvényt.) A legutolsó módosulás – amit még a tankönyv figyelembe vett – az 1999. március 1-jén hatályba lépett 1998. évi LXXXVII. törvény. Közismert, hogy ez a törvény jelentősen megváltoztatta a Btk.-t, gondoljunk csak a tényleges életfogytiglani szabadságvesztés jogintézmény vagy a korábbinál szigorúbb kábítószer-ellenes törvényi előírások bevezetésére.

A kötet felépítése alapvetően a hatályos magyar Btk. különös részének rendszerét követi – fejezetek és címek szerinti tagolásban –, az állam elleni bűncselekményektől (X. fejezet) kezdve, egészen a Btk. XVIII. fejezetében szabályozott vagyon elleni bűncselekményekig. A Btk. XIX. és XX. fejezetét (a honvédelmi köztelezettség elleni és a katonai bűncselekményeket) a tankönyv nem tárgyalja, mivel azok specialitásuk miatt nem részei a tananyagnak a szegedi egyetem jogi karán. A témák kifejtése a bűncselekmény súlyát, előfordulási gyakoriságát és fontosságát figyelme véve hármas tagozásban történik; vagy teljes körű, részletes kifejtéssel, vagy csak az alapvető kérdések tárgyalásával, vagy csak a törvényi tényállásra utalással. Az egyes bűncselekmények tárgyalásánál a tankönyv szerzői figyelmet szenteltek a törvényi tényállás, illetve az elkövetési magatartás kereteit kitöltő igazgatási jogszabályok, valamint a kriminális jellegű szabálysértések lényegének ismertetésére is.

A könyv egységes szempontok szerint tárgyalja az egyes bűncselekményi tényállásokat. Ezek a következők: *jogi tárgy, objektív tényállási elemek, stádiumok, elkövetők, szubjektív tényállási elemek, minősített esetek, elhatárolási kérdések, egység-halmazat, egyéb rendelkezések.* (Természetesen az adott bűncselekmény jellegétől függ, hogy valamennyi szempont kifejtésre kerül-e.)

A kötet szerzői a tényállások elemzése során nemcsak a Btk. és a Btké. értelmező rendelkezéseit vették figyelembe, hanem - egyes kérdésekben - a bírói gyakorlatot, továbbá a tudományos és az alkotmánybírói határozatok anyagát is. Ez a tény egyrészt a könyv szakmai színvonalát növelte, másrészt a szöveg változottságának irányába hatott. Ugyancsak ezzel az eredménnyel járt a jogtörténeti utalások, illetve a nemzetközi kitekintések alkalmankénti beiktatása.

Mint már említettük: a mű szerkezete a Btk. különös része felosztását követi. A különös rész egy-egy fejezetének a tankönyv egy-egy része felel meg. (Így a kötet anyaga kilenc részre tagolódik.) A részeket és a címeket - didaktikai

megfontolásból - mindig rövid bevezető előzi meg. A tankönyv nem csupán bemutatja és értelmezi a törvényi tényállásokat, hanem azokat rendszerezi is, fontos magyarázatokkal és gyakorlati példákkal látja el. A könyv végén található irodalomjegyzék, noha csak a legfontosabb forrásokat tartalmazza, mégis hasznos segítséget nyújt a további tájékozódáshoz.

A magyar büntetőjog különös része című tankönyv fentebb ismertetett értékei miatt nemcsak az egyetemi hallgatók érdeklődésére tarthat számot, hanem a büntetőjoggal foglalkozó gyakorló jogászok számára is.

Földvári József szerint a büntető törvénykönyv különös részéből tananyagot készítőknak csak az lehet a céljuk, hogy elősegítsék az egyes bűncselekmények megvalósulásának speciális feltételei vonatkozásában a mélyrehatóbb ismeretek megszerzését. Úgy véljük, hogy a Korona Kiadó kötete a fenti kívánalmaknak maximálisan eleget tesz.

Deák Ferenc

